

Looduskeskkond

Hetkeseis ja trendid

Raplamaal on, hoolimata tema lähedusest Tallinnale, säilinud suhteliselt *puhas loodus- ja elukeskkond*. Üsna palju on alles puutumatut loodust, suhteliselt hõre asustustihedus ei ole tekitanud olulisi reostuskoldeid. Looduskeskkonna koormatust maakonnas on vähendanud ka põllumajanduse vähenenud intensiivsus.

Raplamaale on iseloomulik mitmekesine maastikuline struktuur. Siin leidub pea kõike, mida Eesti loodusel on pakkuda. Maakonna teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ uuriti küllaltki põhjalikult nii maakonna loodusväärtusi kui ka kultuurmaastikke. Maakonna loodus ja maastikud võivad siiski esmapilgul paista vähe külgetõmbavad ja ilmetud, kuna puuduvad silmapaistvalt suured ja atraktiivsed objektid. Kasutamata põllumaad vähendavad maastike atraktiivsust. Aastatega populaarsust kogunud kodukaunistamise liikumine on andnud suurepäraseid tulemusi nii maastikuhoius kui haljastuses.

Väga oluliseks eesmärgiks on tagada kogu maakonna tasakaalustatud areng – siin peavad olema meeldivad elupaigad, aktiivne majanduselu, toimivad tehnilised infrastruktuurid, kuid samas tuleb säilitada toimiv looduskeskkond. Raplamaa kogub populaarsust nii elamis- kui ettevõtluskohana – seda näitab nii viimastel aastatel kasvanud surve ehitamiseks kui ka oluliselt tõusnud kinnisvarahinnad. Inimeste nõudmiste kasv oma elukeskkonna kvaliteedile on jõudu koguv trend.

Säästev looduskasutus maakonna ettevõtluses ei ole valdav, kuigi edasiminekuks selles valdkonnas on. Arenema on hakanud loodusturism, mahetootmine põllumajanduses, tootmises kasutatakse ökonoomsemat ja keskkonnasäästlikumat tehnoloogiat, kasutatakse enam nn. rohelist energiat (toodetud taastuvatest energiaressurssidest). Abiks on olnud Euroopa Liidu poolsed toetused – vesi ja kanalisatsioon, teed, laudad, sõnnikuhoidlad, koolitused. Ettevõtlusele esitatavad nõuded karmistuvad veelgi ja reostamist reglementeeritakse senisest veelgi rangemalt.

Maakonna *jäätmemajanduses* viiakse ellu maakonna jäätmekava. Raplamaa maakonnaplaneeringus fikseeritud otsusest, sulgeda maakonnas kõik väikesed prügilad, on kinni peetud ja selle vastavalt ka tegutsetud. Jäätmekäitluse ja jäätmete taaskasutuse paremaks korraldamiseks on valminud Rapla jäätmejaama I järk.

Selleks, et tekkinud olukorras pädevalt käituda ja teha õigeid otsuseid, on tarvis probleeme ette näha, lahendusi otsida ja kokkuleppeid saavutada. Seda aitavad teha *arengu kavandamine ja planeerimine*. Olukord arengu kavandamise osas on maakonnas suhteliselt hea, enamikul omavalitsustest ja ka maakonnal on olemas uued arengukavad ja üldplaneeringud. Seadusandlikul tasemel on omavalitsustel nõutav mõlema dokumendi olemasolu, see on oluline eeltingimus ka suuremate projektide käivitamisel. Mitte alati ei arvesta kohalikud omavalitsused oma arengudokumentides piisavalt looduskeskkonna vajadustega, prioriteedid on teistes, antud ajahetkel aktuaalsemana tunduvates valdkondades. Abiks oleks turismi (sh. loodusturismi) ja perspektiivsete puhkekohtade teemaplaneering. Arengukavade elluviimist on raskendanud ka see,

et erinevate tasandite erinevad arengukavad ei ole omavahel kooskõlas, näevad asju erinevalt, püstitavad erinevad prioriteedid. Maavalitsusele, kes võiks täita koordineerija rolli, ei ole – Keskkonnaministeeriumi-poolse tsentraliseerimise tagajärjel – jäetud pädevust keskkonna-alase tegevuse osas. Omavalitsusliidu abil liiguvad omavalitsused ühiste valdkondade küsimuste lahendamisel kokkulepete suunas.

Keskkonnast rääkides ei saa kunagi välistada *looduskatastroofide* ohtu – põlengud, põhja- ja pinnavee ning pinnase reostused, keemiaavariid vms. Maakonna Päästeteenistuse viimaste aastate areng ning uuenenud vahendid ja tehnika vähendavad võimalike kahjude ulatust.

Loodushoid ja säästev areng saavad alguse inimestest, nende suhtumistest ja teadmistest. *Keskkonnateadlikkus* maakonnas näitab selgelt paranemistrendi, kuid probleeme on siiski veel palju. Vastukaaluna inimeste kulutamisharjumuste varasemale piiramisele idablokis, on uus elustandard pillav, kokkuhoidu ja säästmist on vähe. Traditsioonid ei ole siiski täiesti kadunud, seda eriti maapiirkondades, kus on säilinud ka parem sotsiaalne kontroll.

Viimastel aastatel on palju ära tehtud inimeste *teavitamise* ja *koolitamise* osas. Laiem teabelevi massimeedia (TV, raadio, ajakirjandus, ka internet) kaudu, keskkonna-alased eriväljaanded, samuti ka avalikud koosolekud, on loonud huvitatutele head võimalused parandada oma teadmisi looduskeskkonnast ja säästvast arengust. Kahjuks on ka juhtumeid, mil keskkonna-alane info on edastatud inimestele vastuvõetamatus vormis või arusaamatult. Rohkem on läbi hakatud viima mitmesuguseid keskkonnasuunitlusega koolitusi, mille rahastamisvõimalused on märgatavalt avardunud.

Riikliku tasandi *poliitilised otsused* võivad mõjutada looduskeskkonda kohapeal väga mitmeti, nii positiivselt (keskkonnanõuded) kui ka negatiivselt. Kohalikul omavalitsusel selliseid otsuseid eriti mõjutada võimalik ei ole. Omavalitsustel on üldine ülevaade looduskeskkonna seisundist omal territoorium küll olemas (on haaratava suurusega üksus), kuid aktiivseid meetmeid rakendatakse vähe. Põhjuseid on mitmeid – rahapuudus (keskkonnainvesteeringud on kallid), muud päevapoliitilised prioriteedid, keskkonnakahjud ei paista kohe välja, ka on raske korraldada kontrolli ja rakendada karistusi.

Viimastel aastatel on tekkinud enam võimalusi keskkonna-alasteks investeeringuteks ning see trend on jätkuv. Mitmed omavalitsused on käivitanud nõ. piireületavaid *projekte* ja teevad nende raames *koostööd* naabritega. On olemas ka terveid piirkondi hõlmavaid keskkonnaprojekte (vesikondade veemajanduskavad), milles osalemine võimaldab sisse tuua olulises mahus lisavahendeid Eesti ja Euroopa Liidu rahastamisel ka väiksematel omavalitsustel.

Maakonna eripäraks on Tallinna mõju, mis kajastub, muuhulgas, suvilate arvukuses.

Visioon „Loodus- ja elukeskkond 2015”

Rapla maakond on omapärase, hästi säilinud loodusega, asulates kaunilt kujundatud tehiskeskkonnaga roheline piirkond. Raplamaalaste elukeskkond on puhas, säästvalt arenev, jätkusuutlik, ökoloogiliselt talitlemisvõimeline ja planeeringutest lähtuv.

Omavalitsustes ja maakonnas on olemas vajalikud *arengukavad ja planeeringud* ning inimtegevus piirkonnas toimub nende alusel. Elamute ümbruses paiknevad hooldatud haljasalad, tööstusettevõtted on piiratud rohelise vööndiga. Aktiivne ehitustegevus on kandunud suurematest asulatest väljapoole, Harjumaalt Raplamaale.

Tiheasustuspiirkondades on välja ehitatud nõuetele vastavad *vee- ja kanalisatsioonisüsteemid*. Kõigil tiheasustuspiirkondade elanikel on võimalus saada kvaliteetset joogivett ühisveevärgist, reovesi juhatakse looduskeskkonda läbi puhastusseadmete. Väiksemates asumites (4-10 majapidamist) hajaasustuses on alustatud väikeste reoveepuhastite rajamist. Salutaguse pärmitehase heitvesi on juhitud Kohila alevi uude puhastusseadmesse.

Tiheasustusaladel on kõik kinnistud liitunud *olmejäätmete* äraveo süsteemiga. Tänu aktiivsele kasvatus- ja koolitustööle on lõpppladustamisele suunatavate jäätmete kogused väikesed, jäätmed sorteeritakse juba tekkekohas. Sorteeritud jäätmete üleandmine on muudetud rahaliselt tasuvaks. Kõik prügilad maakonnas on suletud. Jäätmed käideldakse Märjamaa, Kohila ja Järvakandi jäätmepunktides ja Rapla jäätmejaamas. Keskustes on piirkonna elanikelt korraldatud ohtlike jäätmete tasuta kogumine. Loomsete jäätmete matmispaigad on suletud, korrastatud ja pikaajalise seire all. Loomseid jäätmeid käideldakse vastavalt kehtivatele seadustele.

Trendikas on tegeleda oma kodu, ettevõtte, asutuse *heakorraga*. Omanikud hoolitsevad oma koduloomade eest ja ei lase neid hulkuma. Peremehetuks jäänud koduloomad leiavad varjupaiga Loomade hoiupaigas.

Poollooduslike- ja kaitsealade hooldamine kogub riigi toetusel populaarsust ja säilitab mitmekesised ja huvitavad maastikud ning taimekooslused.

Maakonnas on hästi arenenud ja suunatud *loodusturism*, muinsus- ja loodusväärtused on hästi eksponeeritud. Välja on ehitatud puhkekohad. Puhkevõimaluste ja vaatamisväärsuste kohta on piisav teave internetis, raamatukogudes, vallamajades ja infopunktides. Viidamajandus on korras. Kogukonna liikmete vahel on saavutatud üksmeel ajalooliste pühapaikade (hiied, ohvrikivid, ohvripuud) hoidmise, hooldamise ja kasutamise küsimustes.

Elanike ja ettevõtjate keskkonna-alased *teadmised* on head, keskkonna-alane integreeritud õpetus algab juba lasteaias. Koolitused on hästi sihitatud erinevatele huvigruppidele. Keskkonnakaitseprojektid ja üritused maakonnas, valdades ja külades on hästi rahastatud. Kolmanda sektori keskkonnakaitse tegevus on aktiivne ja toetatud.

Maavarasid ja teisi loodusressursse tarbitakse säästvalt ja ökonoomselt. *Säästvat arengut* soosib riigi maksupoliitika. Tootmishooned maakonnas vastavad keskkonnakaitse nõuetele, kasutusel on

parimad tehnoloogiad. Populaarsust on kogunud keskkonda säästev põllumajandus – mahepõllumundus, nn. alternatiivtooted, vähene väetiste ja mürkide kasutamine, säästvad põlluharimisvõtted. Maaparandus- ja kuivendussüsteemide korrashoid ei põhjusta negatiivseid muutusi looduskeskkonnas.

Metsaomanikud järgivad oma *metsa majandamisel* metsamajanduskava, tagatud on mitmevanuselise metsapõlvkonna säilimine ja metsa pidev tootlikkus. Väheviljakad põllumaad on metsastatud. Jahimajandusega hoitakse metsloomade ja -lindude arvukus optimaalsetes piirides.

Loopealsete metsade kaitseks, on suurte teede ja raudtee serva rajatud tuleohutusribad. Maakonna päästeteenistus on varustatud vajaliku tehnika ja päästevahenditega.

Maakonna vallavalitsused *töötavad koos* keskkonnateenistuse, keskkonnainspeksiooni, politsei, erinevate organisatsioonide ja ühenduste, asutuste ning ettevõtete looduskeskkonna kaitse ja piirkonna tasakaalustatud arengu nimel.

Probleemid. Arengueesmärgid. Lahendused

Probleemid arengukavade ja planeeringute elluviimisel ning ebaselged arengueesmärgid tulenevad tihti sellest, et alati ei suudeta kavandamisprotsessi avatuse nõudeid jälgida, liigselt usaldatakse konsultante, omapanus jääb väikseks, igapäevatöö valguses ei osata arengukava pidada oluliseks, napib koostööd erinevate tasandite ja eluvaldkondade vahel. Keskkonناسäästvus ei tule arengukavade kaudu piisavalt esile. Planeeringute ja teiste arengudokumentide ulatuslikum avalikustamine aitaks mõnevõrra olukorda parandada.

Maakonna üheks suuremaks probleemiks on asulate *vee- ja kanalisatsioonitrasside ning puhastusseadmete* halb seisund – need on tugevalt amortiseerunud või puuduvad hoopis. Lekkivate trassidega toimub veeressursi raiskamine, reostatakse maapinda ja põhjavett. Vajalik on vanade vee- ja kanalisatsioonitrasside renoveerimine ning vajadusel uute ehitamine. Mitmetes piirkondades on probleeme elanike varustamisel kvaliteetse joogiveega – suur rauasisaldus, reostus vm. Kasutuses on omavoliliselt rajatud puurkaevud, kus pole järgitud kaitsetsoone. Kasutuseta, põhjaveele ohtu kujutavad puurkaevud on tamponeerimata või konserveerimata. Majade kogumiskaevud ja lampkastid ei vasta nõuetele ega ole vettpidavad, sealt võetud reovett ja väljahaiteid ei ole talvel kuhugi panna. Reovee, sõnniku ja väetiste laotamine külmunud maale ja lumele põhjustab veekogude ja põhjavee reostumise ohu. Lahendus puudub kalmistutelt tulenevale põhjavee ohule.

Õhureostus maakonnas ei ole suur. Siin puuduvad tugevalt reostavad suurtööstused, peamised saasteallikad on transport, vale kütterežiim katlamajades, prügi, põhu, kile vm. põletamine. Raplamaal tuleb edaspidigi toetada looduskeskkonda vähem saastavate kütuste (gaas, puhtam bensiin ja diisel) või puhaste ja taastuvate energiaressursside kasutamist (tuuleenergia, päikeseenergia, vee-energia). Kergliikluste ehitamine ja korrashoid on oluline nii turismi kui ka inimeste üldise elukeskkonna seisukohalt. Haisureostust ei saa küll otseselt õhusaasteks lugeda, kuid seda esineb siiski mitmel pool – „kuulsaim“ neist on Salutaguse Pärmitahas, aga ka sigalad, piimatööstus, põldude vale väetamistehnoloogia. Kruusateedest tulenev suur tolmusisaldus mõjutab negatiivselt inimeste elukvaliteeti.

Jäätmeseadus ei ole korralikult tööle hakanud, prahistamine on suur. Maakondlik jäätmekava kinnitamine on viibinud, enamusel valdadel puuduvad jäätmekavad. Sellest tulenevalt puudub valdadel ühtne nägemus jäätmekäitluse korraldamisest. Jäätmekavad ja eeskirjad ei toimi ka neis valdades, kus need olemas on. Omavalitsuste initsiatiiv selles valdkonnas on nõrk. Inimeste teadlikkus jäätmetest ja jäätmekäitlusest puudulik. Nõrk on järelevalve seaduste täitmise üle.

Loodusvarade osas on tugevnenud suurtootmise surve (eriti pae osas) mis sageli ei ühti omavalitsuse nägemusega. Uudse trendina on tuntav huvi pinnase (mulla) koorimiseks ja ära müümiseks. Siit kerkib eetilise küsimus, sest mullatekke protsessid ulatuvad põlvkondade taha. Ressursipoliitika kujundamisel on vaja arvestada ka kohalike huvidega. Maavarade kaevandamisega rikutud alad jäävad liiga pikaks ajaks looduse ringlusest välja.

Keskkonna valdkond on jätkuvalt alarahastatud, kuigi viimastel aastatel on olukord paranenud. Liigne tsentraliseerimine on muutnud keskkonna-alase järelevalve tegemise keeruliseks. Kohapeal on üheks suuremaks ohuks keskkonnale inimtegevuse planeerimatus ja stiihilisus. Tihti

ei arvestata arengu planeerimisel rohelise võrgustiku, väärtuslike maastike, miljööväärtusega alade, vääriselupaikade jms. säilitamise vajadustega, kuna keskkonna-alased probleemid ei ole valla jaoks esimeste hulgas. Eesmärgid ja nendeni jõudmise vahendid ning võimalused on ähmased, arengukavaga kehtestatud prioriteetidest ei peeta kinni. Koostööd ühiselt projektide kirjutamiseks ning rahade taotlemiseks võiks rohkem olla. Kohapealne kolmas sektor ei ole leidnud omale kohta looduskaitsekoostöö tegemise vallas. Projektivõimekus kohapeal ei ole kõrge.

Vähe tähtsustatakse *metsade* uuendamist ja ökoloogilist talitlemisvõime säilitamist.

Metsa väljaveol lõhutakse pinnast. Tuleb ette juhuseid, kui ei peeta kinni raielankide suuruselt või tehakse röövraieid. Raierahu temaatika lindude pesitsusajal ei ole jõudnud iga metsaülestöötajani. Tuleb teha jätkuvaid jõupingutusi, et tagada rohelise võrgustiku (olemas vastav maakonnaplaneeringu teemaplaneering) säilimine ja talitlemisvõime.

Tuleohutusribad teede ja raudtee ääres puuduvad. Metsa tuleohustustehnika on tugevasti vananenud.

Maakonna väärtuslikud taimekooslused ja liigiline mitmekesisus ei ole piisavalt kaitstud. NATURA alade vastu, mis sellega tegelevad, on huvi väike ning püstitatud nõuetega ei soovita arvestada. *Kaitsealadel* on omanikke palju ja nende hulgas ei ole mitte kõik keskkonnateadlikud, osa omanikke ei soovi kuulda infot piirangutest. Kaitsealuste maade vahetamine mittekaitsealade vastu keeruline, aeglane ja bürokraatlik. Kaitse korraldamiseks ja kaitsealade eksponeerimiseks on ressursse vähe. Kaitsealadel puuduvad kaitsekorralduskavad, raha ja tegijaid vähe. Töö NATURA aladega ja kaitsealade võrgustiku korrastamisel peab jätkuma. Tuleb leida võimalused huvitavuse tõstmiseks looduse kaitse vastu.

Inimtegevus viib tasakaalust välja loomaliikide optimaalse arvukuse. See põhjustab mitmesuguseid probleeme – puidukahjurite, taimehaiguste, loomahaiguste leviku suurenemise ning metsa- ja põllukultuuride kahjustused. Teadmatusest, oskamatuselt, seadusandluse puudulikkusest on tulenenud võõrliikide (Sosnovski karuputk) kontrollimatu paljunemine. Mitmel pool on taasasustatud kobras probleemide tekitajaks veekogude paisutamisel. Ka on probleemiks suur peremeheta koduloomade arv.

Keskkonnateadlikkus maakonnas on suhteliselt madal, puudub süsteemne, integreeritud keskkonna-alane koolitus ja koolitusvõrk. Oluliselt on vaja parandada info kättesaadavust. Keskkonnamõju hindamise protsessi ei ole veel piisavalt tähtsustatud avalikkuse poolt ja sageli ei jõua sinna tegelik avalik arvamus vaid ainult huvigruppide seisukohad. Maakonnas tuleb rajada loodusõppekeskuste võrk, mis koolitab ja teavitab elanikke ja külalisi. Laialdasem ja sihitatum teavitamine (trükised jm.) on oluline. Inimeste laiem kaasamine keskkonnaprojektidesse aitab tõsta nende teadlikkust ja vastutust.

Praegusel hetkel ei arendata omavalitsustes asulate ümbruse haljastuse projekte – „esmajaduste“ probleemistik tõrjub *heakorra* tahaplaanile. Detailplaneeringud ja haljastusprojektid puuduvad või neid ei võeta aluseks, stiihilise ehitustegevusega hävitatakse asula ja asula ümbruse metsa ning haljastust, mis on inimeste puhkuse ja vaba aja veetmise koht. Planeeringutega on vaja tagada rohelised vööndid asulate, teede ning ettevõtete ümber.

Kodukaunistamine on kampaanialik, mitte aastaringne ja pidev tegevus ning püsib tänu fanaatikutele. Vallavalitsuse korraldav ja suunav osa tagasihoidlik. Kodukaunistamine on hea algatus, mis peab jätkuma ka tulevikus. Omavalitsus peab enam juhtima maaomanike tähelepanu teeäärte niitmisele, prahikoristusele jm. korrastamisele.

Viimastel aastatel on täheldatav surve *tööstusettevõtete* kolimiseks Tallinnast väljapoole, kus puuduvad vajalikud infrastruktuurid – see mõjutab negatiivselt keskkonda. Ettevõtted ei pea keskkonnastandardeid esmatähtsaks vaid tegeleb nendega niipalju, kui hädapärast vaja on. Riiklik maksupoliitika säästvat tootmist ei toeta ja ettevõtjad püüavad kokku hoida keskkonnakaitse arvelt. Potentsiaalselt keskkonnaohtlike objektide puhul on oluline roll keskkonnamõtjude hindamisel, et selgitada riskid ja võimalused nende vähendamiseks. Soosida tuleks eeskätt ettevõtlust säästva tootmise valdkonnas.

Puhkekohtade ja loodusturismiobjektide ettevalmistus Raplamaal praegu on vähene, Maakonnas puudub loodusturismi planeering ja tekkimata on loodusturismi korraldajate võrgustik (selles valdkonnas tegutsejad on olemas). Muinsus- ja looduskaitseobjektide viida- ja sildimajandus on puudulik, infomaterjali on liialt vähe. Omavolilised rajatised veekogude ääres, ehituskeelu vööndis võivad olla takistuseks nende veekogude puhkeotstarbelisel kasutamisel. Ülekoormus loodusturismis ei ole veel probleemiks, kuid võib selleks saada kiiremini kui oodata osatakse. Täna ei olda selleks ette valmistatud. Ülekoormuse vältimiseks on vajalik turismi kaalutletud kavandamine ja suunatud arendamine. Inimeste puhkekohana on oluline roll ka asulalähedastel rohelistel vöönditel, mis tuleb säilitada. Väärtuslike maastike võrgustikul (olemas vastav maakonnaplaneeringu teemaplaneering) on oluline turismipotentsiaal ning selle säilimise tagamine ja seisundi parandamine (taastamine) on oluline ülesanne.

Põllumajanduses on ikka veel mahepõllunduse (jt. alternatiivsete tootmiste) osakaal väike, nõuetekohaseid hoidlaid on vähe (virtis, sõnnik, silo). Väheviljakad põllu- ja rohumaad on kasutusest välja jäänud. Piisava kiirusega ei ole edenenud vähemsaastavate kütuste tootmine põllumajandussaadustest . Probleeme on *maaparendussüsteemidega* – vanad on amortiseerunud, uute ehitamiseks ei ole piisavalt raha. Kraavid kasvavad kinni või tallatakse, näiteks, metsatööde tegemisel kinni, mille tulemuseks on põllumaa soostumine või metsapõlve hukkumine.

Hõre asustus ei võimalda tihti efektiivseid lahendusi keskkonna valdkonnas, aga ka mitmetes teistes eluvaldkondades. Lahendused on seetõttu suhteliselt kallid. Samas on looduskeskkonnal võime ilma inimese vahelesegamiseta (inimtegevuseta) dünaamiliselt ja jätkusuutlikult areneda.

Keskkonnavaldkonna peamiseks eesmärkides maakonnas on: tagada *ökoloogiliselt talitlemisvõimeline looduskeskkond*; kasvatada *keskkonnateadlikke inimesi* – oluline on nii nende haridus kui ka haritus; *planeeringud ja arengukavad* peavad saama inimtegevuse aluseks.

Tegevuskava

<i>Tegevus</i>	<i>Tulemus</i>	<i>Kes peaks tegema?</i>	<i>Tähtaeg</i>	<i>Raha / Rahaallikas</i>
I. VESI				
1. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavade koostamine	Vee ja kanalisatsiooni-rajatiste suunatud, järjepidev areng	KOV	2007	KOV, PPF
2. Osalemine projektides, et saada lisavahendeid	Kindlustada piirkonna elanikud kvaliteetse joogiveega ja kaasaegse heitveekäitlusega	KOV, ettevõtted	Pidev	KOV, vee-ettevõtted, ettevõtted, riik, fondid
• Vasalemma-Keila jõe vesikonna veemajandusprojekt		KOV, ettevõtted		KOV, vee-ettevõtted, ettevõtted, riik, fondid
• Vääna jõe vesikonna veemajandusprojekt		KOV, ettevõtted		KOV, vee-ettevõtted, ettevõtted, riik, fondid
• Pärnu jõe vesikonna veemajandusprojekt		KOV, ettevõtted		KOV, vee-ettevõtted, ettevõtted, riik, fondid
• Matsalu alamvesikonna asulate vee ja kanali-satsioonirajatiste rekonstrueerimise ja laiendamise ISPA/CF projekti rahastamisaotluse koostamine ja projekti realiseerimine		KOV, ettevõtted, riik		KOV, vee-ettevõtted, ettevõtted, riik, fondid
• Matsalu alamvesikonna veemajanduskava koostamine		KOV, ettevõtted		KOV, vee-ettevõtted, ettevõtted, riik, fondid
• Rapla vee- ja kanalisatsiooni trassid		KOV, ettevõtted	2006	KOV, riik, fondid 66 650 000 kr
3. Veekogude saneerimise nimekirja koostamine	Veekogud ilmestavad maastikku ja on kasutatavad rekreatsiooniks	KKT	2008	riik, fondid
II. ÕHK				
4. Valdades tolmuprobleeme põhjustavate kruusateede nimekirja koostamine ja selle alusel teede kategooria muutmise ettepanekute tegemine	Õhu saastamine, reostus on minimaalne. Puhas õhk	KOV	2006	KOV, omanik, fondid

III. JÄÄTMED

5.	Omavalitsuste jäätmekavade koostamine ja kehtestamine	Vähendada jäätmete tekkimist ja sattumist looduskeskkonda. Puhas looduskeskkond	KOV	2006	Riik, KOV
6.	Jäätmepunktide väljaehitamine	Jäätmete veohinna vähenemine, sorteerimise suurendamine	KOV	2006-2009	Riik, KOV, projektid

IV. LOODUSVARAD

7.	Komposteerimise võimaluste teavitamine	Lõppladestamisele minevate jäätmete vähendamine	KOV, MTÜ
Raplamaa
JKK | 2008 | Riik, KOV, fondid |
|----|--|---|-----------------------------|------|-------------------|

V. KESKKOND

8.	Keskkonnalehe väljaandmine	Teadlikud, looduskeskkonda säästvalt tegutsevad elanikud ja ettevõtjad	Riik, KKT	2006	Riik
9.	Koguteose Raplamaa loodus väljaandmine	Keskkonnateadlikud maakonna elanikud	Riik, KKT	2009	Riik
10.	Ülevaatetrükis Keskkonnaalastest rikkumistest	Seaduste eiramisi, rikkumisi on võimalikult vähe	Riik	2007	Riik
11.	Looduskaitseobjektide tähistamine	Tähistatud looduskaitseobjektid	Riik, KKT, KOV	2008	Riik, fondid
12.	Kõnnumaa MKA tähistamine		Riik, KKT	2006	Riik
30 00 kr
13.	Looduskaitseobjektide infomaterjalid	Looduskaitsealane informatsioon kättesaadav	Riik, KOV, KKT	2005-2008	Riik, fondid
14.	Keskmaa ettevalmistusprojekt loodusväärtuste paremaks eksponeerimiseks	III sektori tegevus toetab säästvat arengut, loodusturismi arendamine	KOV, MTÜ	2006	PPF
782 600 kr

VI. METS, TAIMESTIK, LOOMASTIK

15.	Natura 2000 kaitsealadel väärtuslike taimekoosluste ja liigilise mitmekesisuse info viimine iga omani-kuni vajaliku info edastamise, koolituse, kasvatusesega jms.	Omanik on teadlik tema territooriumil asuvatest kaitse-alustest objektidest. Oskab õigesti käituda	Riik, KKT	2007	Riik
16.	Loodushoiutoetuste lepingute sõlmimine	Omanik saab abi väärtuslike alade korrastamiseks	Riik, KKT	2005	Riik
17.	Õppepäevade korraldamine Natura 2000 alade kompensatsioonimehhanismide st	Omanik valdab vajalikku infot	Riik, KKT	2007	Riik
18.	Viia ellu võõrliikide ohjamise programm	Võõrliigid ei hakka ohjeldamatult paljunema omanik	Riik, KKM, omanik	2006	Riik
2 miljonit kr

19. Maakonna veekogude kalavarude täiendamine	Kalarikkad veekogud	Riik, KKT	2005-2008	Riik 35 000 kr/a
VII. KAITSEALAD				
20. Kaitsealuste alleede ja parkide rekonstrueerimise projektid (tellimine, elluviimine)	Järjepidevus säilib	Riik, KOV, omanik	2010	Riik, fondid, omavahendid
• Kehtna allee		KOV	2005	Riik, 650 000 kr
VIII. KOOLITUS, TEAVITUS, KASVATUS				
21. Kujundada välja loodusõppekeskuste võrgustik	Koolitust on võimalik saada heal tasemel	Riik, KOV	2010	Riik, fondid
22. Kesk-Eesti Jäätmehoolduskoolitus	Jäätmete vähendamine	Riik, KKT (Eesti-Soome koostöö-projekt)	2005	Riik 107 000 kr
23. Projekt Aastaajad meis ja meie aastaegades	Praktiliste loodusmatkadega loodushuviliste liitmine	MTÜ	2005	Riik 56 200 kr
24. Projekt Kuldkingavõtmeke, loodusteemaline kunstilaager ja konkurss	Mahtra MKA tutvustus	MTÜ	2005	Riik 64 800 kr
25. Projektide kirjutamise koolitus	Ettevõtmisteks saadakse täienda-vaid rahalisi vahendeid	Riik, MV	2006-2008	Riik, fondid
IX. PUHKUS LOODUSES				
26. Mukre raba vaatetorn	Olemas väljaehitatud puhkekohad	KOV	2006	Riik, KOV 150 000 kr
27. Suuremates asulates ja nende läheduses kergteede rajamine (Rapla, Kehtna, Märjamaa, Kohila, Aespa jt)	Suurenevad puhkamisvõimalused	KOV	2006-2010	Riik, KOV
28. Teeäärsete puhkealade välja ehitamine (lgas vallas 3 võimalust)	Olemas väljaehitatud puhkekohad	KOV	2006-2008	KOV, projektid 3x
X. HEAKORD				
29. Vesiroosi looduspark Raplas	Puhkamisvõimalus endises savikarjääris	KOV	2006	Riik, KOV 200 000 kr
30. Park Keila jõe kallastele, Kohila alev (projekt + realiseerimine)	Puhkevõimaluste loomine Kohila alevis	KOV	2006-2010	250 000+1 000 000 kr